

Sygn. akt II KK 344/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna
w sprawie **K. R.**

w przedmiocie wydania wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 8 sierpnia 2019 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt II AKa (...),

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 grudnia
2017 r., sygn. akt V K (...),

**1. uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy
orzeczenia o zaliczeniu na poczet kar łącznych okresów
rzeczywistego pozbawienia wolności skazanego, zawarte w
punktach 3 i 4 wyroku Sądu pierwszej instancji i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego
rozpoznania;**

**2. zarządza zwrot skazanemu uiszczonej opłaty od kasacji
w kwocie 750 (siedemset pięćdziesiąt) zł.**

UZASADNIENIE

K. R. został skazany wieloma wyrokami sądów, zaś przedmiotem procedowania Sądu Okręgowego w W. było stwierdzenie, czy zachodzą warunki do wydania wobec niego wyroku łącznego, przy uwzględnieniu 9 wyroków. Wymieniony Sąd wyrokiem łącznym z dnia 28 grudnia 2017 r., sygn. akt V K (...), na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396) w zw. z art. 4 § 1 k.k. połączył kary wymierzone K. R.:

- sześcioma wyrokami opisanymi w pkt IV, V, VI, VII (kara wymierzona za jedno przestępstwo), VIII oraz IX (kary wymierzone za dwa przestępstwa) części wstępnej wyroku łącznego, skazującymi wymienionego oskarżonego za przestępstwa popełnione od lipca 1999 r. do lutego 2001 r. i wymierzył skazanemu kary łączne: 15 lat pozbawienia wolności oraz grzywny 300 stawek dziennych po 40 zł każda (pkt 1. wyroku);
- dwoma wyrokami opisanymi w pkt VII (kary wymierzone za cztery przestępstwa popełnione przed 9 września 2004 r.) oraz w pkt IX (kara wymierzona za jedno przestępstwo popełnione przed 6 września 2007 r.) i wymierzył skazanemu karę łączną 2 lat pozbawienia wolności (pkt 2. wyroku).

Na poczet kar łącznych pozbawienia wolności na podstawie art. 577 k.p.k. zaliczył K. R. wskazane okresy rzeczywistego pozbawienia wolności (pkt 3. i 4. wyroku);

Na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w części dotyczącej objęcia wyrokiem łącznym kar orzeczonych trzema wyrokami, opisanymi w pkt I, II i III części wstępnej wyroku łącznego (pkt 5. wyroku).

Orzekł, że pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w połączonych wyrokach podlegają odrębnemu wykonaniu (pkt 6. wyroku), nadto wydatkami związanymi z wydaniem wyroku łącznego obciążył Skarb Państwa (pkt 7. wyroku).

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy skazanego, podnoszącej jako jedyny zarzut „rażąco niewspółmiernie wymierzoną karę pozbawienia wolności w wyniku

niezastosowania zasady absorpcji” i postulującej zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie skazanemu kary 10 lat pozbawienia wolności, Sąd Apelacyjny w (...), przyjmując, przy uwzględnieniu także pisma skazanego, potraktowanego jako uzupełnienie apelacji, że zarzut odnosi się do obu kar łącznych pozbawienia wolności, wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt II AKa (...), utrzymał w mocy wyrok w zaskarżonej części.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego, deklarując, że zaskarża go w całości, wniosła obrońca skazanego (niewystępująca wcześniej w procesie). Zarzuciła „rażące naruszenie przepisów prawa materialnego art. 4 § 1 k.k. i art. 82 k.k. polegające na tym, że Sąd Apelacyjny rozpoznając w dniu 4.04.2018 r. apelację obrońcy w części dotyczącej kary od wyroku Sądu I instancji nie dostrzegł, iż Sąd ten dokonując zaliczeń na poczet nowej kary łącznej pozbawienia wolności kar już odbytych przez skazanego błędnie zastosował art. 82 k.k. w brzmieniu z dnia wyrokowania, a nie w brzmieniu obowiązującym do dnia 31.12.2011 r., jako względniejszego dla skazanego, co miało wpływ na treść wyroku powodując ostatecznie wymierzenie jemu kary znacznie surowszej i spowodowało rażącą niesprawiedliwość tego wyroku w rozumieniu art. 440 k.p.k.”

Podnosząc tak sformułowany zarzut, wniosła o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie odbycia przez skazanego całości kar, z odbycia których skazany został warunkowo przedterminowo zwolniony, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej w W. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej i stanowisko to podtrzymał występujący na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, jakkolwiek sposób jej zredagowania nasuwa zastrzeżenia. Chociaż w treści pisma wskazano, że wyrok Sądu odwoławczego jest skarżony w całości, to przeczy temu treść zarzutu, całkiem jasno określający, że zastrzeżenia obrońcy nasuwa jedynie ta część wyroku, która utrzymała w mocy zawarte w wyroku Sądu pierwszej instancji oparte na art. 577 k.p.k. rozstrzygnięcia o zaliczeniu na poczet wymierzonej skazanemu kary (kar) łącznej okresów jego pozbawienia wolności. Nie jest także trafne zarzucanie Sądowi drugiej instancji

naruszenie przepisów art. 4 § 1 k.k. i art. 82 k.k. w sytuacji, gdy – co przecież zaakcentowano w treści zarzutu – zdaniem skarżącej to Sąd pierwszej instancji, dokonując zaliczeń na poczet nowej kary łącznej pozbawienia wolności kar już odbytych przez skazanego, błędnie zastosował art. 82 k.k. w brzmieniu z dnia wyrokowania, a nie w brzmieniu obowiązującym do dnia 31.12.2011 r. Nietrafnie wskazano w treści zarzutu, że sygnalizowane uchybienie spowodowało wymierzenie skazanemu kary „znacznie surowszej”, gdy w rzeczywistości nie miało ono wpływu na wymiar kary łącznej, a jedynie na okres, który pozostawał skazanemu do jej odbycia. Wreszcie, wniosek skargi postulujący zmianę zaskarżonego wyroku nie uwzględnia treści art. 537 § 1 k.p.k., który nie daje sądowi kasacyjnemu możliwości wydania orzeczenia reformatoryjnego.

Uwzględnienie kasacji było jednak możliwe z uwagi na nawiązanie w jej treści do art. 440 k.p.k., chociaż niezbyt precyzyjne, bo zdające się wskazywać, że w rozumieniu wymienionego przepisu rażąco niesprawiedliwością jest dotknięty wyrok łączny, gdy art. 440 k.p.k. odnosi się do procedowania sądu odwoławczego i dotyczy jego powinności stosownego zareagowania, gdy w określonej sytuacji utrzymanie w mocy kontrolowanego orzeczenia byłoby rażąco niesprawiedliwe. Postrzegając kasację, w tym jej część motywacyjną, w której nadmieniono o „akceptacji rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia”, przez pryzmat art. 118 § 1 k.p.k. należało jednak przyjąć, że w istocie w kasacji m.in. podniesiono zarzut rażącego, mogącego mieć wpływ na treść orzeczenia, naruszenia przez Sąd odwoławczy przepisu art. 440 k.p.k.

W kasacji zwrócono uwagę, w kontekście art. 4 § 1 k.k., na zmianę art. 82 k.k. Z dniem 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 10 listopada 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, nadająca nowe brzmienie m.in. art. 82 k.k., który dotychczas ograniczał się do stwierdzenia, że jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 6 miesięcy nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia. Zmiana przepisu polegała na wyodrębnieniu w jego treści dwóch jednostek redakcyjnych (paragrafów), z których pierwsza powtarza dotychczasowe brzmienie przepisu, natomiast druga stanowi, że w wypadku objęcia wyrokiem łącznym kary, z której odbywania skazany został warunkowo

zwolniony, na poczet orzeczonej kary łącznej zalicza się jedynie okres faktycznego odbywania kary. Przed wspomnianą zmianą budziło wątpliwości, czy w wypadku, gdy skazanemu udzielono warunkowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności, które nie zostało odwołane, a następnie kara ta została objęta wyrokiem łącznym, na poczet orzeczonej tym wyrokiem kary łącznej zaliczeniu podlega kara łączna, jako uznana na podstawie art. 82 k.k. za odbytą, czy też tylko w części faktycznie odbytej, tj. do chwili warunkowego zwolnienia. Te wątpliwości rysowały się także na gruncie zawierającego analogiczne unormowanie przepisu art. 97 Kodeksu karnego z 1969 r., czego wyrazem było niejednocilne stanowisko Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 28 lutego 1986 r., VI KR 31/86 (OSNKW 1987, z. 3-4, poz. 34), uznał on, że we wspomnianym przypadku zaliczeniu na poczet kary łącznej należy zaliczyć skazanemu całą wymierzoną mu, uznaną za odbytą, karę. Odmienne stanowisko wyraził w uchwale z dnia 20 listopada 1991 r., I KZP 23/91, (OSNKW 1992, z. 3-4, poz. 20), przyjmując, że zaliczeniu na poczet kary łącznej podlega jedynie okres kary faktycznie odbyty przez skazanego. Wątpliwości co do trafności tej uchwały skłoniły Sąd Najwyższy do ponownego zajęcia się zagadnieniem; w składzie siedmiu sędziów wyraził pogląd, że kara pozbawienia wolności uznana za odbytą w rozumieniu art. 82 k.k. podlega zaliczeniu w całości – na podstawie art. 577 k.p.k. – na poczet kary tego rodzaju orzekanej w wyroku łącznym obejmującym skazanie na karę, z której wykonania skazany został warunkowo zwolniony (uchwała z dnia 20 stycznia 2005 r., I KZP 30/04, OSNKW 2005, z. 1, poz. 2).

W nawiązaniu do wspomnianej zmiany prawa należy zauważyć, że Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał, że art. 4 k.k. ma zastosowanie przy rozstrzyganiu kwestii zaliczenia kary odbytej przez skazanego na poczet orzeczonej kary łącznej (zob. wyroki: z dnia 9 lipca 2015 r., III KK 24/15; z dnia 12 października 2016 r., IV KK 163/16; z dnia 14 marca 2019 r., V KK 88/19). Natomiast w kasacji eksponowano, że wszystkie przestępstwa, które były brane pod uwagę przy wydaniu wyroku łącznego, K. R. popełnił przed dniem 1 stycznia 2012 r. oraz że postanowieniem z dnia 25 września 2014 r. Sąd Okręgowy w L. udzielił mu warunkowego zwolnienia z odbywania reszty kar: roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w R. w

sprawie II K (...) (wyrok ten obejmował kary wymierzone wyrokiem wymienionym w pkt VII części wstępnej aktualnego wyroku łącznego) oraz 12 lat pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w R. w sprawie II K (...) (wyrok ten obejmował kary wymierzone wyrokami wymienionymi w pkt IV, VI, VII i VIII części wstępnej aktualnego wyroku łącznego) oraz że skazanemu nie odwołano warunkowego zwolnienia.

W tym stanie rzeczy istotna z punktu widzenia skazanego kwestia zaliczenia na poczet wymierzonej mu kary łącznej okresów rzeczywistego pozbawienia wolności wymaga pogłębionej analizy. W pisemnym uzasadnieniu wyroku łącznego Sąd pierwszej instancji kwestii tej poświęcił niewiele uwagi. Ograniczył się do powtórzenia rozstrzygnięć zawartych w pkt 3. i 4. części dyspozytywnej wyroku, nie tłumacząc, dlaczego te właśnie okresy podlegały zliczeniu. Z kolei przy niepodniesieniu tego zagadnienia przez obrońcę w apelacji, Sąd odwoławczy nie odniósł się do prawidłowości wymienionych rozstrzygnięć.

W nawiązaniu do uwag zawartych w odpowiedzi prokuratora na kasację celowe będzie nadmienić, że nie wydaje się słuszny pogląd, że skarga jest oczywiście bezzasadna „wobec odniesienia się do wyroku, który w chwili orzekania przez Sąd Odwoławczy nie znajdował się w obrocie prawnym”, a to wobec wydania wobec skazanego nowego wyroku łącznego, powodującego utratę mocy poprzednich wyroków łącznych. Należy bowiem mieć na uwadze, niezależnie od tego, że zgodnie z art. 575 § 1 k.p.k. poprzedni wyrok łączny traci moc dopiero z chwilą uprawomocnienia się nowego wyroku łącznego, kontrola prawidłowości rozstrzygnięcia opartego na art. 577 k.p.k. jawi się jako zagadnienie tożsame z kontrolą innych rozstrzygnięć zawartych w zaskarżonym wyroku łącznym.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) rozważy prawidłowość rozstrzygnięć zawartych w pkt 3 i 4 wyroku łącznego wydanego przez Sąd pierwszej instancji, przy czym – w kontekście stosowania art. 4 k.k. na tle opisanej wyżej zmiany art. 82 k.k. – będzie miał na uwadze całokształt ujawnionych w sprawie okoliczności, tj. czas popełnienia przez skazanego przestępstw, ale również datę udzielenia mu warunkowego zwolnienia, opuszczenia zakładu karnego i upływu okresu próby.

Rozstrzygnięcie o zwrocie skazanemu uiszczonej opłaty od kasacji znajduje oparcie w art. 527 § 4 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

I.n